

Szakmai beszámoló az „Az új évezred betege: Egészségügy, antropológia és diverzitás” című nemzetközi interdiszciplináris konferenciáról

Budapest, 2018. július 2–3.

A rendezvény azon ritka események sorát gyarapítja, amelyek teret engednek a medicináról való elmélkedésnek egy alapvetően „külső”, társadalomtudományi perspektívából. A konferencia nem titkoltan három célt kívánt megvalósítani: a közös tudományos gondolkodáson túl a *Healthy Diversity* (Egészséges Sokszínűség) nevű Erasmus+ stratégiai partnerség hároméves együttműködésének záróeseményeként is szolgált egyben. Ez a partnerség hat európai ország (Anglia, Franciaország, Dánia, Ausztria, Olaszország, Magyarország) olyan szervezeteit foglalta egy koncepcionális keretbe, amelyek hazájukban jelentős szerepet vállalnak a kulturális sokszínűséggel kapcsolatos problémák feltárásában, gondozásában és megoldásában, többek között tréningek és oktatási anyagok kidolgozásával – ez esetben az egészségügyi szakemberek életvilágára fókuszálva. Mindezek mellett a kétnapos konferencia egyben egy ötnapos tréning első két, elméleti alapozó napjaként is szolgált, az ezt követő 3 napos intenzív képzéssel kiegészülve, így egy akkreditálásra szánt, pontszerző továbbképzés anyagát volt hivatva bemutatni. E sokrétűség a konferencia felépítésében is szervezőelvként jelent meg: a két nap négy tematikus blokkra, ezeken belül keynote előadásokra, jó gyakorlatok bemutatására és kerekasztal-beszélgetésekre bomlott, amelyeket legvégül gyakorlatorientált workshopok zártak. A szükséges koherenciát ugyanakkor a mindvégig határozottan és világosan érvényesülő orvosi antropológiai elméleti perspektíva kifogástalanul biztosítani tudta. A konferencia kétnyelvű volt (angol és magyar), folyamatos szinkrontolmácsolással segítve a hallgatóságot.

Az eseményt dr. Szántó Diana, az Artemisszió Alapítvány elnöke nyitotta meg, hangsúlyozva a kulturális mássággal összefüggő diskurzusok aktualitását és jól körvonalazható helyét a biomedicinát érő kihívások halmazában. Külön kitért arra a nem mindennapi lehetőségre, amely a konferencia szervezőinek és résztvevőinek sokszínűségéből fakad: elméleti szakemberek az orvos-, egészség- és társadalomtudományok területéről. Európa számos országából, nemzetközi és hazai nonprofit szervezetek (pl. *Médecins du Monde*, *Menedék Egyesület*) képviselői, valamint egyetemi oktatók és hallgatók egyaránt gazdagították a rendezvényt.

Az első rövid, alig másfél órás blokk a *Healthy Diversity* projekt céljait és néhány eredményét volt hivatva bemutatni. A partnerség lényegét és célkitűzéseit Junaid Hussain ismertette, a brit *Equality & Inclusion Partnership (EQuIP)* vezetője, illetve a francia *Elan Interculturel* egyik alapítója Várhegyi Veronika mutatta be, míg a kezdeményezés rendkívül gazdag anyaggal ellátott honlapját (<http://healthydiversity.eu>) és az abban rejlő lehetőségeket (pl. szabadon hozzáférhető online interkulturális képzés egészségügyi szakemberek részére) az olasz *CESIE* munkatársa szemléltette. A blokk a dániai *Mht Consult* igazgatójának beszámolójával végződött arról a folyamatról, amelynek eredményeképpen megszületett a 7 európai ország egészségügyi és szociális rendszeréből merítő jó gyakorlatok katalógusa és az ahhoz kapcsolódó, intézményi diverzitásmenedzsmentet elősegítő értékelő eszköz.

A következő tematikus egységet a „Medikalizáció – demedikalizáció” témakörének szentelték és az alaphangot két nagyon izgalmas, bár hangvételében teljesen eltérő keynote előadás volt hivatott megütni. Elsőként dr. Ruth Kutalek a Bécsi Egyetem Orvosi Antropológia és Globális Egészség Tanszékének kutatója a „Kulturális és strukturális kompetencia a közegészségügyben – hogy jön ide a méltányosság?” című előadásában érvelt amellett, hogy a kulturális kompetenciákat illető igények elsősorban azon kommunikációs kihívásokra hívják fel a figyelmet, amelyek az eltérő kulturális identitással rendelkező orvos–beteg találkozásokban adódnak, ugyanakkor nagyon sokszor elrejtik az egészségügyi rendszerekre jellemző, mélyben húzódó strukturális problémákat, amelyek az egyenlőtlenségből, szegénységből és az elégtelen szabályozásból fakadnak. Ezt követően dr. Bánfalvi Attila, a Debreceni Egyetem Magatartástudományi Intézetének docense beszélt nagyon élvezetes és szemléletes példákon keresztül a medikalizáció különféle megnyilvánulási módjairól, és a kortárs „nyugati” életvitel keltette rossz közérzet biomedikális kezelési stratégiáiról. Ezt követően egy angliai jó gyakorlatot mutattak be röviden a projekt munkatársai, amely egy sokszínű kulturális és vallási közösségben működő palliatív ellátás kihívásait és sikereit ismertette.

A blokkot egy hosszabb kerekasztal zárta, ahol a beszélgetés vezetője dr. Zana Ágnes, a Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézetének, valamint a Magyar Hospice-Palliatív Egyesületnek a munkatársa a biomedicina kínálta lehetőségek visszasságait tematizálta beszélgetőpartnereivel olyan kritikus területek körbejárásával, mint az életvégi ellátás, a droghasználat és a fogyatékkal élő emberek ellátása. A résztvevők között dr. Bánfalvi Attila mellett szerepelt dr. Gurbai Sándor (az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar dékánhelyettese), dr. Urbán Róbert (az ELTE PPK Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszékének vezetője), valamint Dr. Várdi Katalin (a Törökbálinti Tüdőgyógyintézet Légzésrehabilitációs Osztályának, Krónikus Osztályának osztályvezető főorvosa) is.

A hosszúra nyúlt és igen intenzív első nap utolsó etapja késő délután az „Egészségtelen társadalmak: egészség és egyenlőtlenség” témakörben volt tartott fel egy előadást, egy jó gyakorlatot és egy kerekasztal-beszélgetést. Az inspirációt nyilvánvalóan Richard G. Wilkinson *Unhealthy Societies* című korszakos munkája adhatta, ahol a társadalmi egyenlőtlenségek egészségi állapotra gyakorolt hatását vizsgálja a szerző, így ehhez híven a keynote előadás is e kérdéskört részletezte. Dr. Nathalie Simonnot, a *Médecins du Monde* partnerkapcsolatokért felelős főképviselője arról a két jelentős változásról beszélt igen sokkolóan, amely az utóbbi évtizedben leginkább meghatározta Európát: a gazdasági válságról, amely néhány országban (főként Görögországban, Portugáliában, Spanyolországban és Írországon) radikális átalakulásokhoz vezetett, illetve a menedéket kereső migránsok egyre növekvő számáról, akik olyan háború és konfliktus sújtotta országokból érkeznek, ahol nem biztosítottak számukra az alapvető emberi jogok. E jelenségek egészségügyi vonatkozásait naprakész és részletes adatok segítségével bemutató előadó a hallgatóság szimpátiáját egyértelműen elnyerte. Ezzel tökéletes összhangban jó gyakorlat gyanánt az olaszországi Palermóban működő etnopszichológiai tanácsadás két fő alakja, alapító és működtető tagja beszélt tömören a munkájukat érő kihívásokról és eredményeikről. A blokk kerekasztal-beszélgetését dr. Udvarhelyi Tessa Éva kultúranropológus vezette, ahol is az interkulturalitással összefüggésben a magyar társadalom egészének, illetve három különösen hátrányos helyzetű csoportjának: a roma közösségeknek, a mélyszegénységben élőknek és a bevándorlóknak az egészségi állapotát és az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést vették górcső alá népegészségügyi, demográfus, szociológus szakemberek részvételével.

A konferencia második napja ismét a *Healthy Diversity* projekt eredményeinek rövid és tömör bemutatásával kezdődött: Szántó Diana egy kifejezetten egészségügyi szakemberek számára íródott orvosi antropológia olvasókönyvet (ami a projekt honlapjáról elérhető), az *Elan Interculturel* munkatársai pedig az egészségügyi szcénából származó kritikus incidensek gyűjteményét mutatták be (szintén hozzáférhető a honlapról). A továbbiakban Prof. Mark Johnson, a De Montfort Egyetem professor emeritus-a tartotta meg rendkívül élvezetes keynote előadását arról, hogy szembesülnünk kell azzal az elvitathatatlan ténnyel, miszerint a kultúra számos vonatkozása érinti, befolyásolja, néha meghatározza az egészségünket (pl. a különböző etnikai közösségek eltérő reakciója egyes gyógyszerekre). A következő jó gyakorlat, amelyet megismerhettünk, Dániából származik: Migráns Egészségügyi Klinika, amely az interszekcionalitás problémaköréből kiindulva próbál meg olyan légkört teremteni, ahol páciensei a legmegfelelőbb módon juthatnak segítséghez. A blokkot záró kerekasztal-beszélgetést szintén Szántó Diana vezette és Mark Johnson mellett a Bécsi Egyetem, a Genfi

Egyetem, a bécsi székhelyű Sigmund Freud Magánegyetem és a Semmelweis Egyetem oktatói segítségével próbálta körüljárni a kulturális kontextus oktatásának jelentőségét, kihívásait és jövőjét.

A konferencia záróeseménye gyanánt három, a biomedicina eszköztárán túlmutató workshop került párhuzamosan megrendezésre: „Barátkozz meg a testeddel!”, „Szomatodráma”, illetve „Body Mapping” címeken, amelyek mindegyike a saját testünkkel való kapcsolat tudatosításán keresztül más és más utakon próbálta bemutatni az emberi egészség megragadásának, megélésnek sokdimenziós voltát.

E kétnapos rendezvény rendkívüli sűrűségével, intenzitásával, izgalmas és sokszínű problémafelvetésével igazán ritkaságszámba megy a hazai konferenciák palettáján, és annak ellenére, hogy a medicina világában perifériusnak számít témaválasztása, egy igazán aktív, kb. 50–60 fős hallgatóság érdeklődésére tartott számot. Remélem, hogy ehhez hasonló kezdeményezések a jövőben is gazdagítani fogják a gyógyítás világáról formált képzeinket.

Dobos Attila

E-mail: dobosa@se-etk.hu